

інформаційний вакуум, під час якого аналізує наявні відомості, які заперечуються правопорушником і змушує їх взяти ініціативу на себе [3, с. 130–131]. Даний тактичний прийом дає можливість слідчому дійти висновку про лінію поведінки, яку обрав злочинець.

Як зазначає В. Ю. Шепітька, особисте сприймання уповноваженою особою обстановки місця події і виявлення речових доказів, стає тим вихідним матеріалом, ознайомлення з яким дозволяє відновити суспільно-небезпечну подію та, в деяких випадках, особу злочинця [8, с. 4]. Зазначене дозволяє слідчому під час проведення одночасного допиту розуміти в цілому механізм кримінального правопорушення.

Підводячи підсумок по вищезазначеному, потрібно вказати, що допит декількох раніше допитаних осіб є однією з найбільш інформаційноємних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні незаконного позбавлення волі та викрадення людини. У відповідності до КПК від 2012 року збільшується можлива кількість учасників слідчої (розшукової) дії, одночасний допит направлений на з'ясування причин розбіжності в показаннях раніше допитаних осіб, захисники чи представники допитаних осіб можуть ставити запитання. Тепер питання один одному можна ставити лише стосовно предмету допиту, а не взагалі, а оголошення показань, даних учасниками допиту на попередніх допитах, дозволяється лише після дачі ними показань. Серед тактичних прийомів, що використовуються при проведенні даного виду допиту слід виділити встановлення психологічного контакту, попередження про певну відповідальність допитуваної особи, створення уявлення про інформованість слідчого, приховування межі інформованості слідчого.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651-VI від 13.04.2012 р. / відп. за вип. В. А. Прудников. Харків: Право, 2012. 392 с. 2. Олійник О. Допит свідка і потерпілого. Віче. 2009. № 21. С. 30–33. 3. Чаплинський К. О. Тактика проведення окремих слідчих дій: монографія. Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2006. 306 с. 4. Шепітько В. Ю. Тактика огляду місця події: конспект лекцій. Харків: УкрІЮА, 1994. 20 с.

Одержано 09.10.2017

УДК 343.12

Анатолій Павлович ЧЕРНЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
дисциплін Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ВИЛУЧЕННЯ РЕЧЕЙ З ТІЛА ЛЮДИНИ ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Розслідування злочинів являє собою доволі складний процес і не лише тому, що суворо регламентований законом, а ще й тому, що слідчому завжди треба думати не тільки про дотримання кримінальних процесуальних норм чи процедур, а ще й про вдалий підбір необхідних слідчих (розшукових) дій, які дадуть йому змогу отримати необхідні та допустимі докази. Зазвичай вибір конкретної слідчої (розшукової) дії для слідчого не становлять серйозної проблеми, бо слідчий є професіоналом з розслідування кримінальних правопорушень і добре знає систему слідчих (розшукових) дій. Окрім того, криміналістична наука озброює слідчого класифікацією та тактичними прийомами проведення цих слідчих (розшукових) дій. Говорячи про особливості відображення і одержання інформації із складних системних джерел, М. В. Салтевський зазначав: «За видом джерел відображення інформації досудові слідчі дії розділені на три групи: 1) *вербальні* – для одержання інформації з особистих джерел (від людей); 2) *нонвербальні* – для одержання інформації з речових джерел (від речей); 3) *змішані* – для одержання інформації із складних (системних) джерел («люди – речі»)» [1, с. 330]. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України регламентує систему слідчих (розшукових) дій, а саме глава 20 цього нормативно-правового

акта передбачає проведення допиту (ст. 224–227, 232), пред'явлення для впізнання (ст. 228–231), обшуку (ст. 234–236), огляду (ст. 237–239), слідчого експерименту (ст. 240), освідчування особи (ст. 241), проведення експертизи (ст. 242–245), а також проведення системи негласних слідчих (розшукових) дій (глава 21 КПК України), які у більшості випадків дають слідчому ефективний засіб для отримання необхідної доказової бази від людей, речей і системних (змішаних) джерел інформації [2]. На практиці ж зустрічаються випадки, коли слідчому важко підібрати вірний засіб отримання фактичних даних (доказів), а в деяких випадках закон є недосконалим і не називає законного засобу збирання доказів. Так, у практичній діяльності може мати випадок коли підозрюваний у незаконному перевезенні наркотичних засобів без мети збуту (ст. 309 Кримінального кодексу України) [3], під час його безпосереднього затримання ковтнув поліетиленовий пакетик з наркотичним засобом. У поліцейських, які його затримували, виникає питання: а як вилучити цей пакетик із шлунку людини? Цей пакетик є речовим доказом і повинен бути вилучений, окрім того, він є потенційною небезпекою для самого злочинця, бо становить явну небезпеку для його здоров'я, і з цих причин він також підлягає вилученню. Але в рамках якої слідчої (розшукової) дії можна це зробити?

В результаті системного аналізу КПК України знайти слідчу (розшукову) дію, яка дає такі можливості не вдається.

Найближчою до вирішення цієї проблеми можна назвати таку слідчу (розшукову) дію, як особистий обшук (ч. 3 ст. 208 КПК України), проте при цьому закон дозволяє слідчому лише обшукати одяг і речі затриманого, що були при ньому і не дає слідчому можливості вилучити пакетик із шлунку затриманого. Освідчування особи підозрюваного являє собою огляд його тіла, що проводиться для виявлення на його тілі слідів кримінального правопорушення або особливих прикмет, якщо для цього не потрібно проводити судово-медичну експертизу (ст. 241 КПК України) і теж не передбачає можливості слідчому вилучити пакетик із шлунку підозрюваного.

Можна було б говорити про те, що таке питання дозволяє вирішити експертиза, яка проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання (ст. 242 КПК України). Але у цьому разі підозрюваного слід затримати, доставити до лікарні, де лікар спочатку обстежить підозрюваного, виявить у його шлунку пакетик із наркотичними засобами і тільки після цього проведе відповідні маніпуляції для вилучення із шлунку підозрюваного цього пакетика. Навряд чи можна оцінювати такі дії слідчого і лікаря законними лише за зверненням слідчого, на підставі якого закон передбачає можливість проведення експертизи.

На наш погляд, для вирішення цього питання законом повинна бути передбачена окрема процедура, яка передбачатиме право слідчого затримати такого підозрюваного на короткий термін необхідний лише для проведення такої слідчої (розшукової) дії, доставити його до лікарні чи іншого спеціалізованого медичного закладу, де лікарі матимуть право обстежити підозрюваного з метою виявлення пакетика і у разі його виявлення, матимуть право проведення відповідних маніпуляцій для його вилучення. При цьому слід зазначити, що затримання у рамках цієї слідчої (розшукової) дії не має ознак окремого кримінального процесуального заходу і не повинно відноситися до системи запобіжних заходів чи до заходів забезпечення кримінального провадження, а є структурним елементом такої слідчої (розшукової) дії на ряду із обстеженням та маніпуляцією з вилучення пакетика чи іншого об'єкта.

На нашу думку, це повинна бути окрема слідча (розшукова) дія, яка повинна мати певну назву, наприклад, маніпуляції по вилученню предметів з тіла людини. Така слідча (розшукова) дія, на наше переконання, повинна проводитись за рішенням слідчого судді або за згодою підозрюваного.

Список бібліографічних посилань: 1. Салтевський М. В. Криміналістика (у сучасному вигляді): підручник. Київ: Кондор, 2005. 588 с. 2. Кримінальний процесуальний кодекс України: закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 29.09.2017). 3. Кримінальний кодекс України: закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 30.09.2017).

Одержано 08.10.2017